

แบบเรียน ภาษาไทย
กรมตำรา กระทรวงธรรมการ

แบบเรียน ไวยากรณ์

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม ๑
ขุนสันทกัฏฐการ เจริญเรียง

พิมพ์ครั้งที่ ๕,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๖๔

ปลัดกระทรวงการคลัง ๒๕ สดางค์
พิมพ์จำหน่ายที่ โรงพิมพ์ กรมตำรา
ปากคลองบางลำพู กรุงเทพมหานคร
มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ลดเหลือ ๕ สดางค์

71.01134

แบบเรียน ภาษาไทย
กรมตำรา กระทรวงธรรมการ

แบบเรียนไวยากรณ์

ชั้นมัธยมตอนต้น เล่ม ๑
ขุนสัทฤทธิวรรณการ เรียบเรียง

— ๕.๐.๕ —

พิมพ์ครั้งที่ ๕,๐๐๐ ฉบับ

พ. ศ. ๒๔๖๔

ปกกระดาษราคาฉบับละ ๒๕ สตางค์

พิมพ์จำหน่ายที่โรงพิมพ์ กรมตำรา

ปากคลองตลาดพูน จังหวัดพระนคร กรุงเทพฯ

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำ

เด็กที่มาเข้าโรงเรียนย่อมมีความรู้ทางภาษาเป็นทุน
มาแล้ว แต่ทุนของเด็กเหล่านั้นต่าง ๆ กัน คือ ถ้าเป็นเด็กที่
อยู่ในสำนักที่มีบิดามารดาญาติพี่น้องเป็นผู้คงแก่เรียน ทุน
ที่ได้มาก็มีว่าพอใช้ได้ แต่ถ้าเป็นเด็กที่ไม่ได้อยู่ในสำนัก
ใด ทุนที่ได้มาก็มีพอพอ ครั้นนั้นเราจึงมักได้ยินเด็ก
พูดภาษาผิด ๆ ติดปากอยู่เสมอ เช่นพูดว่า ถิ่นหิวนม
งกลาน หม่าหิวน้ำ เหล่านั้นเป็นต้น ด้วยเหตุนี้แหละ
ในหลักสูตรทดลองจึงกำหนดไว้ ให้สอนวิชาไวยากรณ์ในโรงเรียน
ทุก ๆ ชั้น

ไวยากรณ์เป็นวิชาที่สอนให้เด็กรู้จักแยกแยะภาษาที่
เขารู้มาแต่นั้นว่าอย่างไรผิดอย่างไรถูก คำอะไรเกี่ยวข้อ
กับคำอะไร และควรจะอยู่ในที่เช่นไร เป็นการช่วยวิชา
อื่น ๆ มี แต่ง ย่อ รวบรวม ให้ดีขึ้น ครั้นนั้นไวยากรณ์
จึงเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่ง

วิธีสอนไวยากรณ์แก่เด็ก ๆ ในชั้นต่ำนี้ จะต้องสอน
 อย่างวิธี จากส่วนย่อยมาหา ก้อน คือ สอนด้วยตัว อย่าง หนึ่ง เป็นที่
 เข้าใจแล้ว จึงตั้งกฎเกณฑ์ให้จำ เป็นต้นว่า ถ้าจะ สอนด้วย
 เรื่อง คำนาม ก็ ควรหา สิ่ง ของ ต่าง ๆ ที่ ใกล้ชิด มา ให้
 นักเรียน ดู แล้ว บอกว่า สิ่ง นั้น เรียกว่า อย่าง นั้น ๆ แล้ว สอน
 สิ่ง ที่ ห่างไกล ออกไป เป็นลำดับ หรือ ถ้าจะ สอนด้วย เรื่อง คำกริยา
 ก็ ควร แสดงให้เห็นว่า เดิน ทำอาการ อย่างไร วิ่ง ทำอาการ
 อย่างไร กลาน ทำอาการ อย่างไร นาม ชะนิต ไหน ใ้กับ กริยา
 อย่างไร เหล่านี้ เป็นต้น

เวลานี้ยังไม่มีแบบ สอนไวยากรณ์เล่มไหนที่ เหมาะ สำหรับ
 ครูใช้ สอน ใน ชั้นนี้ ที่มี อยู่ แล้ว บาง เล่ม ก็ ยาก ไป บาง เล่ม
 ก็ รวม กัน หมก ตั้ง แต่ ชั้น สูง ถึง ชั้น ต่ำ และ ทุก ๆ เล่ม ไม่มี วิธี
 สอน ที่ ให้ ทาง แก่ ครู ใหม่ ๆ เลย เพื่อ แก่ ไข อุปสรรค
 ทั้ง กล่าว นี้ ข้าพเจ้า จึง เรียบ เรียง แบบ สอนไวยากรณ์ ชั้น ประถม
 ปีที่ ๑ นี้ขึ้น สำหรับ ให้ เป็น เครื่อง มือ ของ ครู โดย อาศัย หวัง ข้อ
 ใน ประมวล ศึกษาศาสตร์ ภาค ๑ เป็น หลัก

ก

หนังสือนี้มีวิสัยทัศน์ คำอธิบาย และแบบฝึกหัดอยู่
พร้อมมูลแล้ว ถ้าผู้สอนดำเนินการสอนตามลำดับนี้ หวังว่า
คงจะได้ผลอย่างตามสมควร

ขุนสัทฤทธิวรรณการ

กองข้าหลวงตรวจการประจำภาค

ฉันทวาคม พ.ศ. ๒๔๖๔

สารบัญ

บทที่ ๑	คำนำม	...	...	...	หน้า ๑
๒	คำกริยา	...	...	...	๕
๓	แบบฝึกหัดที่ใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว	...	...	...	๘
๔	คำคุณศัพท์	...	...	...	๑๒
๕	แบบฝึกหัดที่ใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว	...	...	...	๑๖
๖	คำกริยาวิเศษณ์	...	...	...	๒๐
๗	แบบฝึกหัดที่ใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว	...	...	...	๒๔
๘	ประโยคสามัญ	...	...	...	๒๖
๙	ประโยคสามัญ (ต่อ)	...	...	...	๒๘
๑๐	ประโยคสามัญ (ต่อ)	...	...	...	๓๐
๑๑	ชกรรรม และ สกรรรมกริยา	...	...	...	๓๔
	แบบฝึกหัดที่ระคน	...	...	...	๓๘

๘ บทที่ ๑ คำนาม

๑. ให้^๕ ร^๕ ชื่อ^๕ สิ่ง^๕ ของ^๕ ต่าง^๕ ๆ ผู้^๕ สอน^๕ จะ^๕ ต้อง^๕ หา^๕
สิ่ง^๕ ของ^๕ ต่าง^๕ ๆ มา^๕ ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕ ดู^๕ ให้^๕ มาก^๕ แล้ว^๕ ถาม^๕ ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕
บอก^๕ ชื่อ^๕ ของ^๕ ของ^๕ นั้น^๕ เป็น^๕ สิ่ง^๕ ๆ ไป เช่น^๕ จะ^๕ สอน^๕ ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕
รู้จัก^๕ ส่วน^๕ ต่าง^๕ ๆ ของ^๕ หี^๕ง มี^๕ หน้า^๕ ต่าง^๕ ประ^๕ตุ^๕ ผา^๕ผน^๕ง
พน^๕ เพ^๕ดาน^๕ เหล^๕อัน^๕ เป็น^๕ ต้น^๕ ผู้^๕ สอน^๕ จะ^๕ ต้อง^๕ เ^๕ิน^๕ ไป^๕ ที่^๕ หน้า^๕ ต่าง^๕
เอา^๕ มือ^๕ จับ^๕ แล้ว^๕ ถาม^๕ นัก^๕ เรียน^๕ ว่า^๕ “สิ่ง^๕ นี้^๕ เรียก^๕ ว่า^๕ อะไร^๕ ?”
นัก^๕ เรียน^๕ คง^๕ จะ^๕ ตอบ^๕ ว่า^๕ (หน้า^๕ ต่าง^๕) ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕ คน^๕ อื่น^๕ ๆ ว่า^๕
พร้อม^๕ กัน^๕ ว่า^๕ ‘หน้า^๕ ต่าง^๕’ แล้ว^๕ ผู้^๕ สอน^๕ ก็^๕ ไป^๕ จับ^๕ หรือ^๕ ช^๕ ส่วน^๕ อื่น^๕
และ^๕ ถาม^๕ ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕ ตอบ^๕ ค^๕อ^๕ไป^๕ ใน^๕ ท่า^๕น^๕อง^๕ เท^๕ียว^๕กัน^๕.

เมื่อ^๕ ได้^๕ สอน^๕ ให้^๕ นัก^๕ เรียน^๕ เรียก^๕ ชื่อ^๕ สิ่ง^๕ ของ^๕ ที่^๕ เห็น^๕ ได้^๕ ง่าย^๕ ๆ
และ^๕ อยู่^๕ ใกล้^๕ ชีวิต^๕ มาก^๕ แล้ว^๕ ให้^๕ สอน^๕ ให้^๕ เรียก^๕ ชื่อ^๕ สิ่ง^๕ ของ^๕ ค^๕อ^๕ไป^๕ นี้—

๑. ชื่อ^๕ นก^๕ ต่าง^๕ ๆ

๒. ชื่อ^๕ สัตว์^๕ ที่^๕ อยู่^๕ บน^๕ นก^๕

๓. ชื่อของที่ใช้อยู่ในโรงเรียน
๔. ชื่อปลาต่าง ๆ
๕. ชื่อดอกไม้ต่าง ๆ
๖. ชื่อของที่ใช้อยู่กับบ้าน
๗. ชื่อเครื่องแต่งตัว
๘. ชื่อผักที่รับประทาน
๙. ชื่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
๑๐. ชื่อเครื่องเขียน.

หมายเหตุ ชื่อที่กำหนดไว้ ไม่จำกัดเวลาว่าจะ
ต้อง สอนใน ครั้งเดียวให้หมด ถ้าจำเป็นจะต้อง สอนถึง ๒
หรือ ๓ ครั้งก็ได้.

๒. คำถามคืออะไร ? ผู้สอนหยิบ ดินสอ
ไม้บรรทัด ปากกา สมุด หนังสือ ฯลฯ ขึ้นให้
นักเรียนดูทีละสิ่ง แล้วถามว่า “สิ่งนี้เรียกว่าอะไร ?”
(ดินสอ ไม้บรรทัด ปากกา สมุด หนังสือ) ต่อไปผู้สอน
เอาหนังสือ ไม้บรรทัด ดินสอ วางรวมกันไว้ แล้วบอกว่า

จะต้องการของสิ่งหนึ่ง. ถาม “ใครจะหยิบได้บ้าง?” (ไม่มี
 ใครหยิบได้) ถาม “ทำไมจึงหยิบไม่ได้?” (เพราะ
 ไม่รู้ว่าต้องการของสิ่งไร) ที่นี้ผู้สอนให้นักเรียนหยิบหนังสือ
 ไม่บรรทัด ดินสอ. นักเรียนก็จะหยิบได้. ถาม “ทำไม
 นักเรียนจึงหยิบสิ่งนั้นได้?” (เพราะรู้ชื่อ) ถาม “การ
 รู้ชื่อสิ่งของไว้ มีประโยชน์อย่างไร?” (เพื่อช่วยให้รู้ความ
 หมายถึงกัน) ผู้สอนบอกว่า กระดาษ ดินสอ หมึก ปากกา
 เป็นชื่อสิ่งของ นายมี นายมา นายลี นายลา เป็นชื่อคน
 ช้าง ม้า วัว ควาย เป็นชื่อสัตว์ แล้วถามว่า, “คำว่า
 ดินสอ ปากกา ไม่บรรทัด เป็นชื่อชนิดใด?” (ชื่อสิ่งของ)
 ถาม “คำว่า นายลี นายลา เป็นชื่อชนิดใด?” (ชื่อคน)
 ถาม “คำว่า แมว หมา ไก่ เป็นชื่อชนิดใด?” (ชื่อสัตว์)
 ผู้สอนบอกว่า คำที่เรียกชื่อ คน ชื่อ สัตว์ ชื่อ สิ่งของ
เรียกว่า คำนาม เช่น

นายแดง จับ นกอยู่ปลายนา

คำว่า นายแดง เป็นชื่อคน นก เป็นชื่อสัตว์ นานา
 เป็นชื่อที่คน นี้เข้าใจพวกสิ่งของ ดังนั้นคำว่า นายแดง

นก และนา จึงเป็นคำนาม.

ข้อที่ควรจำ

คำนาม คือคำที่เรียกชื่อ คน ชื่อสัตว์และชื่อ
สิ่งของ

แบบฝึกหัดที่ ๑

(ก) ให้นักเรียนหาชื่อของสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

๑. ชื่อคนที่รู้จัก	๑๐ ข้อ
๒. ชื่อส่วนต่าง ๆ ของคีม	๑๐ ข้อ
๓. ชื่อต้นไม้	๑๐ ข้อ
๔. ชื่ออาหาร	๑๐ ข้อ
๕. ชื่อถนน	๕ ข้อ
๖. ชื่อเครื่องเขียน	๕ ข้อ
๗. ชื่อสัตว์ ๔ เท้า	๑๐ ข้อ
๘. ชื่อนก	๑๐ ข้อ

(ข) ให้นักเรียนเขียนข้อความข้างล่างนี้ลงในกระดาษ

ชื่อนวนหรือสมุด แล้วให้ขีดเส้นข้างใต้คำนามทุก ๆ คำ.

๑. นายผด ก็น้ำข้าว
๒. สุนัข กัดนาย สี่
๓. หนูล้อไปท หมี่
๔. เด็กไปเที่ยวบ้า
๕. ก็นสอหัก
๖. จักกระจัน ก็นน้ำค้าง
๗. มะพร้าว หล่น
๘. คน หก กระเมน
๙. ทาสึงไปซื้อจิ้ง
๑๐. คาโถไปบ้าหาไม้ไผ่

—:O*O:—

บทที่ ๒ คำกริยา

๑. ให้รู้อาการ ของนาม ผู้สอนแสดง อาการ เหล่านี้ คือ นั่ง ยืน เดิน หัวเราะ ฯลฯ แล้วถาม นักเรียนเป็นตอนๆ ไปว่า “ครูแสดงอาการ อย่างไร?”

คงจะได้รับคำตอบว่า “ครูนั่ง ครูยืน ครูเดิน ครูหิ้วเราะ”

ต่อไปผู้สอนเขียน คำนามเหล่านี้ลงบนกระดานดำ แล้ว
ให้นักเรียน บอกว่า แสดงอาการอย่างไรได้บ้าง.

เสือ	กระโดด	วิ่ง	ตะครุบ	นอน	เดิน	ฯลฯ
ลิง	โหน	นั่ง	หลอก	ขว้าง	กิน	ฯลฯ
เด็ก	ร้องไห้	คลาน	นั่ง	ยืน	หกล้ม	ฯลฯ
นก	บิน	ร้อง	ร่อน	จิก	จับ	ฯลฯ
ม้า	ห้อย	เกี้ยว	เตะ	ล้ม	วิ่ง	ฯลฯ
วัว	ขวิด	ชน	ไถ่	ร้อง	นอน	ฯลฯ
กา	ร้อง	บิน	จิก	จับ		ฯลฯ

๒. คำกริยาคืออะไร? ผู้สอนเขียนประโยค
ว่า ‘เสือกระโดด’ ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม “คำว่า
‘เสือ’ เป็นคำอะไร?” (คำนาม) ถาม “เสือแสดง
อาการอย่างไร?” (กระโดด) ถาม “คำว่า ‘กระโดด’
เป็นอาการ ใดของเสือ?” (เป็นอาการเคลื่อนไหว
ของเสือ)

ผู้สอนเขียนประโยคเหล่านี้ ขึ้นบน กระดานดำ

กระดาดขาต รถไฟแล่น

แล้วถามให้นักเรียน ตอบใน ทำนอง เดียวกัน เมื่อเห็นว่านักเรียน
เข้าใจดีแล้ว ให้ช่วย กัน บอกคำจำกัดความ ผู้สอนเขียน
ขึ้นบน กระดานดำ ดังนี้ คำที่ เรียก อากาการ เคลื่อนไหว ของ นาม
เรียกว่า คำกริยา เช่น

งูเลื้อย

เต่าคลาน

คำว่า งูเลื้อย และ เต่าคลาน เป็น คำกริยา

ข้อที่ควรจำ

- (ก) คำกริยา คือ คำที่ เรียก อากาการ เคลื่อนไหว ของ นาม
- (ข) คำนาม กับ คำกริยา ต่าง กัน คือ คำนาม เป็น คำ
ที่ใช้ เรียก ชื่อคน ชื่อสัตว์ และ ชื่อสิ่ง ของ
ส่วน คำกริยา เป็น คำที่ใช้ เรียก อากาการ เคลื่อนไหว
ของ นาม

แบบฝึกหัดที่ ๒

- (ก) ให้นักเรียน เขียน ข้อความ ข้าง ล่าง นี้ ลงใน กระดาน

ชนะน หรือสมุท แล้วขีดเส้นข้างใต้คำกริยาทุกคำ

๑. นกเขาขัน	๒. เด็กหญิงร้องไห้
๓. ใบไม้ร่วง	๔. หมากัดชะมอย
๕. ชาวสวนขายหญ้า	๖. ม้าลากรถ
๗. ชะมอยลักหมาก	๘. เด็กเก็บดอกไม้

(ข) รหาคำกริยามาเติมลงข้างหลังคำนามต่อไปนี้
นี้ให้ใต้ความ

๑. เด็ก	๒. ลม
๓. ดอกไม้	๔. ครู คิณย์
๕. ทหาร	๖. แมว ปลา
๗. ผึ้ง	๘. หุ่น แมว
๙. น้ำ	๑๐. ชวนา ข้าว
๑๑. เสเมียน	๑๒. นกแก้ว
๑๓. ปลา	๑๔. กย
๑๕. นก	๑๖. ช่างไม้ เรือ

(ค) รหาคำนามมาเติมลงข้างหน้าคำกริยาต่อไปนี้
นี้ให้ใต้ความ

๑. _____ นอน	๒. _____ แลป
๓. _____ แล่น	๔. _____ ชน
๕. _____ โคน	๖. _____ ผุค
๗. _____ หยค	๘. _____ งอก
๙. _____ ขวึก	๑๐. _____ รม
๑๑. _____ หมน	๑๒. _____ ไหล
๑๓. _____ คลาน	๑๔. _____ ลาก
๑๕. _____ พัง	๑๖. _____ ใต้

—:O*O:—

๘
บทที่ ๓

แบบฝึกหัดใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว

แบบฝึกหัดที่ ๓

ให้นักเรียนชี้คำนามในข้อความต่อไปนี้ :—

๑. ลูกรักพ่อแม่	๒. น้องรักแกพี่
๓. นางแจ่มไปตลาด	๔. เด็กหญิงเลี้ยงน้อง
๕. คิษย์รักครู	๖. พรานยิงกา
๗. นายอาจเห็นทหาร	๘. กากินถั่วและงา
๙. ชวนาเลี้ยงไก่	๑๐. เด็กชักวัว

แบบฝึกหัดที่ ๔

ให้นักเรียนหาคำนามมาเติมลงข้างหน้าคำกริยาต่อไปนี้
นี้ให้ไ้ความ

๑. _____ หกคะแนน	๒. _____ นอนหลับ
๓. _____ ไปเที่ยว	๔. _____ ร่วง
๕. _____ หัก	๖. _____ ตัย
๗. _____ คี๋ใจ	๘. _____ ออก
๙. _____ ไหล	๑๐. _____ ล้ม

แบบฝึกหัดที่ ๕

จงชี้คำกริยาในความต่อไปนี้

๑. เด็ก ขว้าง หมู	๒. คน ใช้ กวาด เรือน
๓. หมา กัด เด็ก	๔. เรือ แล่น
๕. ช่าง เขียน เขียน รูป	๖. จร เชื้อ ชุบ ปลา
๗. นักเรียน เรียน หนังสือ	๘. มะม่วง หล่น
๙. นก ยาง จิก ปลิง	๑๐. ทา ตี ถือ ปูนา

แบบฝึกหัดที่ ๖

ให้นักเรียน เอาคำนามกับ คำกริยา ต่อไป นี้ อย่างละ คำ
ประสม กันให้ ได้ ความ

คำนาม		คำกริยา	
หอย	จรเชื้	หัก	โค่น
แพ	เรือน	ค้ำ	เกาะ
แพะ	ลม	กลาน	พัง
แจว	ต้นไม้	ไต่	ลอย
ปลิง	ไฟ	ร้อง	พิศ

แบบฝึกหัดที่ ๗

(ก) ให้นักเรียนหาคำข้อต่อไป

๑. ข้อผลไม้	๕ ข้อ
๒. ข้อเครื่องแต่งตัว	๕ ข้อ
๓. ข้อดอกไม้	๑๐ ข้อ
๔. ข้อคนที่รู้จัก	๑๐ ข้อ
๕. ข้อสัตว์	๒๐ ข้อ

(ข) ให้นักเรียนหาคำกริยา ที่ สัตว์ สิ่งของ และ
คนแสดงมาอย่างละ ๑๐ คำ

บทที่ ๔ คำคุณศัพท์

๑. คำประกอบนาม ผู้สอนชูหนังสือ ๒ เล่ม ซึ่ง
มีขนาดและสีต่างกันให้นักเรียนดู แล้วถาม “สิ่งนี้เรียกว่า
อะไร?” (หนังสือ) ถาม “ครูถือหนังสือกี่เล่ม?”
(๒ เล่ม) ถาม “หนังสือ ๒ เล่มนี้ต่างกันอย่างไร?” (เล่ม

หนึ่งเล็ก เล่มหนึ่งใหญ่ หรือเล่มหนึ่งสี _____ อีกเล่มหนึ่ง
สี _____)

ผู้สอนเอาหนังสือ ๒ เล่ม วางรวมกันไว้ แล้วบอกให้
นักเรียนหยิบหนังสือเล่มหนึ่ง แต่ไม่บอกว่า เล่มเล็ก เล่มใหญ่
หรือ เล่มสี _____ ถาม “นักเรียนจะหยิบได้หรือไม่?” (หยิบ
ไม่ได้) ที่นี้ผู้สอนบอกให้หยิบหนังสือเล่มเล็ก เล่มใหญ่ และ
เล่มสี _____ ถาม “นักเรียนจะหยิบได้หรือไม่?” (หยิบได้)
ถาม “ทำไมจึงหยิบได้?” (เพราะรู้จักหนังสือชัดเจน)
ถาม “คำว่า เล็ก ใหญ่ และ สี ประกอบอะไรให้รู้
ชัดขึ้น?” (หนังสือ) ถาม “คำว่าหนังสือเป็นคำอะไร?”
(คำนาม)

ผู้สอนเขียนคำนามเหล่านี้บนกระดานดำ แล้วให้
นักเรียนหาคำมาประกอบให้รู้ชัดขึ้น

คน	คำ	ขาว	สูง	อ้วน	เคี้ยว	ฉลาด	ฯลฯ
เด็ก	เล็ก	อ่อน	ค้อ	โง่	ช้า	ก๊	โง่ง ฯลฯ
ถนน	ยาว	สั้น	แคบ	กว้าง	สะอาด		ฯลฯ

มีด	คม	ทื่อ	เล็ก	ใหญ่	บิ่น	แหลม	ฯลฯ
หญ้า	เขียว	อ่อน	สั้น	แห้ง	ยาว		ฯลฯ
ดินสอ	ดำ	แดง	เขียว	สั้น	หืน		ฯลฯ
นก	เล็ก	น้อย	ใหญ่	ลาย	เขียว		ฯลฯ
ม้า	อ้วน	เทศ	ผ่าน	ขาว	ดำ		ฯลฯ

๒. คำคุณศัพท์คืออะไร? ผู้สอน เขียนประโยคว่า
 “แมวดำกระโดด” ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม “คำว่า
 ‘กระโดด’ เป็นคำอะไร?” (คำกริยา) ถาม “คำว่า ‘แมว’ เป็น
 คำอะไร?” (คำนาม) ถาม “แมวสีอะไรกระโดด?” (แมวดำ)
 ถาม “คำว่า ‘ดำ’ ประกอบอะไร?” (ประกอบแมว) ถาม
 “คำว่า ‘แมว’ เป็นคำอะไร?” (คำนาม) ผู้สอนบอกให้ว่า
คำที่ประกอบนามให้รู้ชัดขึ้นเรียกว่า คำคุณศัพท์ เช่น

คน อ้วน คน ป่า ผ้า ขาว

คำว่า อ้วน ป่า ขาว เป็นคำคุณศัพท์

หมายเหตุ (ก) ในการสอนคุณศัพท์นี้ ผู้สอน จะ
 ต้องระวังให้ดี เพราะมีคำอยู่ ๒ ชนิดหนึ่ง ซึ่ง คล้ายคลึง กัน มาก

เรียกว่า คำสาบานยนาม บอกชื่อนิต

มีหลักที่จะพึงสังเกตดังนี้ คือ คำสาบานยนาม บอกชื่อนิต เป็นชื่อแห่งสิ่งของจำพวกย่อย ออกไปจากจำพวกใหญ่ เช่น ยาง เอียง เป็นชื่อจำพวกย่อยของยางทั้งหลาย ดังนั้น คำว่า ยาง และ เอียง จึงไม่ใช่คำคุณศัพท์

ส่วน คำคุณศัพท์ นั้นเมื่อเขาไปประกอบกับคำนามคำใดแล้ว ก็ยังไม่หมายถึงว่าเป็นชื่อของสิ่งนั้นโดยเฉพาะ เช่น คำว่า เล็ก เมื่อเขาไปประกอบกับคำว่า นก เป็น นกเล็ก เช่น นั้น ก็เพียงแต่บอกให้รู้ชัดขึ้นเท่านั้น ดังนั้นคำว่า 'เล็ก' ในที่นี้ จึงเป็นคำคุณศัพท์.

ข้อที่ ๒. คำว่า

(ก) คำคุณศัพท์ คือ คำที่ใช้สำหรับประกอบนามให้รู้ชัดขึ้น

(ข) คำคุณศัพท์ต่างกับคำกริยา คือ คำคุณศัพท์เป็นคำสำหรับประกอบนามให้รู้ชัดขึ้น ส่วนคำกริยา เป็น คำ ที่ ใช้ เรียก อาการ เคลื่อนไหวของนาม

แบบฝึกหัดที่ ๘

(ก) ให้นักเรียนชี้คำคุณศัพท์ในความต่อไปนี้

๑. น้ำเทศวิ้ง	๒. ควายคู่ขวิดเท็กชน
๓. คนหนุ่มนอน	๔. แมวคำชะโมยปลาอย่าง
๕. วัวเผือกกินหญ้า	๖. เท็ก มีดินสอสองแท่ง
๗. คนช้วนขี่ม้าผอม	๘. ดินสอคำหัก

(ข) ให้นักเรียนหาคำคุณศัพท์ มาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้
ให้ได้ความ

๑. แมว _____ กัดหนู	๒. คน _____ วิ้ง
๓. คน _____ นอน	๔. เป็ก _____ เติง
๕. ลิง _____ กัดเท็ก	๖. มะพร้าว _____ หล่น
๗. ไก่ _____ ช้วน	๘. งู _____ เลื้อย

๑๙๖

๗
บทที่ ๕

แบบฝึกหัดที่ ๗ อ้อย คำที่ เรียบ มา แล้ว

แบบฝึกหัดที่ ๘

ให้นักเรียนหาคำนามมาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้ให้มีความ

-
๑. ม้า กิน	๒. นก ตีต
๓. เด็ก นุ่ง	๔. กา คาย
๕. งู รัท	๖. เสือ กระ กรูบ
๗. ยาย หุง	๘. ลีฬข รัท
๙. ครู สอน	๑๐. ควาย ลาก

แบบฝึกหัดที่ ๑๐

ให้นักเรียนหาคำกริยามาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้ให้มีความ

๑. ไก่ ยก	๒. เรือไฟ

๓. ชาวนา.....ข้าว	๔. ยุง.....คน
๕. พี่.....น้อง	๖. หน.....ผ้า
๗. เท็ก.....หนังสือ	๘. คน.....พน
๙. ไก่.....ไข่	๑๐. ลิง.....ปู

แบบฝึกหัดที่ ๑๑

ให้นักเรียนหาคำคุณศัพท์มาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้ให้
ได้ความ

๑. แหก.....รูม้า	๒. หญิง.....ทางร่วม
๓. ไก่.....จิกไก่แจ้	๔. แม่.....ลูก
๕. คน.....เคิน	๖. ไม้.....หัก
๗. มะม่วง.....หล่น	๘. เรือ.....ล่ม
๙. ครัว.....หนังสือ	๑๐. ปลา.....ผูก

แบบฝึกหัดที่ ๑๒

ให้นักเรียนหาคำนาม คำคุณศัพท์ และ คำกริยา
ต่อไปนี้อ่อย่างละคำผสมกันให้ ได้ความ

<u>คำนาม</u>	<u>คำคุณศัพท์</u>	<u>คำกริยา</u>
นก	แข็ง	แตก
मत	สาว	หัก
หญิง	ลายคราม	ไต่
คน	เล็ก	บิน
ซาม	ง่อย	ช่าย
ดินสอ	แดง	กลาน

แบบฝึกหัดที่ ๑๓

ให้นักเรียนชี้ คำที่ขีดเส้นข้างใต้ ไว้ ในความต่อไปนี้ว่า
เป็น คำชนิดใด

๑. เด็ก เล็ก ร้องไห้
๒. คน อ้วน ขี่ ม้า ผอม
๓. ปากกา ใหม่ หัก
๔. กระต่าย ซุก ปลิว
๕. ไข่ม้อย แก่ ร่วง
๖. ถั่ง สังกะสี ทะลุ
๗. ครูใหญ่ ดี เด็ก ชน
๘. หญิง สาว ร้อง เพลง
๙. กระโถน ลายคราม แตก
๑๐. เสมียน เขี่ยน หนังสือ

ตัวอย่างวิธี กระจาย คำ
กึ่ง ไม้ แห้ง หัก

ข้อ ความ	คำว่า	เป็นคำ	เพราะเหตุไร
กึ่งไม้ แห้ง หัก	กึ่ง ไม้ แห้ง หัก	นาม คุณ ศัพท์ กริยา	เป็น ชื่อ สิ่งของ ประกอบ คำ นาม แสดงอาการของนาม

บทที่ ๒ คำกริยาวิเศษณ์

๑. คำประกอบ คำกริยา ผู้สอน เรียกนักเรียน คน
หนึ่งให้เดิน ออกมาหน้าชั้น แล้วถาม นักเรียนคนอื่น ๆ ว่า
“นาย.....แสดง อาการ อย่างไร?” (เดิน) ผู้สอน เดิน กับ
นาย.....แต่เดินให้ช้าๆ ถาม “ครูแสดง อาการ อย่างไร?”
(เดิน) ถาม “ครู กับนาย.....เดิน ต่างกัน อย่างไร?”

(ครูเดินช้า) ถาม “ครู ช้าหรือเดินช้า?” (เดินช้า)
ถาม “คำว่า ‘ช้า’ ประกอบคำไหน?” (คำว่า เดิน) ถาม
“คำว่า ‘เดิน’ เป็นคำอะไร?” (คำกริยา)

ให้นักเรียน หา คำประกอบ คำกริยา มาประกอบ คำ กริยา
เหล่านั้นให้ได้ความคืบขึ้น.

วิ่ง	เร็ว	เหย้า	ปรือ	เรี่ย	โขยก	ฯลฯ
พูด	ช้า	มาก	น้อย	ค่อย	ก๊ว	ฯลฯ
เล่น	เรี่ย	ฉิว	ช้า	เร็ว	ค่อย	ฯลฯ
บิน	สูง	ต่ำ	ปรือ	เร็ว	ลึบ	ฯลฯ
นั่ง	แฉะ	นาน	นิ่ง	เรี่ย	ลง	ฯลฯ

๒. คำกริยาวิเศษณ์คืออะไร? ผู้สอนเขียนประโยค
ว่า ม้าวิ่งเร็ว ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม “คำว่า ‘ม้า’
เป็นคำอะไร?” (คำนาม) ถาม “คำว่า ‘วิ่ง’ เป็นคำอะไร?”
(คำกริยา) ถาม “ม้าวิ่งอย่างไร?” (วิ่งเร็ว) ถาม
“คำว่า ‘เร็ว’ ประกอบคำอะไร?” (วิ่ง) ถาม “คำว่า ‘วิ่ง’
เป็นคำอะไร?” (คำกริยา)

ผู้สอนจึงเขียนประโยคเหล่านั้นขึ้นบนกระดานดำแล้วถาม
ให้นักเรียนตอบในทำนองเดียวกัน

คน ก็น ข้าว จู น้ำ ไหล เขียว

เมื่อเห็นว่า นักเรียนเข้าใจ ดีแล้ว ผู้สอน บอกให้ ว่า
คำที่ ประกอบ คำกริยาให้ ได้ความที่ขึ้น เรียกว่า คำกริยา
วิเศษณ์ เช่น —

คน เดิน ขำ หมา เหา่ ตัง เขา เขียน หนังสือ ดี

คำว่า ขำ, ตัง, ดี, เป็น คำกริยาวิเศษณ์

หมายเหตุ ตามลักษณะ ของ คำกริยาวิเศษณ์ ประกอบ คำ
อื่น ๆ ได้ ๓ อย่าง คือ ประกอบ คำกริยาอย่าง ๑ ประกอบ
คำคุณศัพท์ อย่าง ๑ ประกอบ คำกริยาวิเศษณ์ด้วยกันเอง
อย่าง ๑ แต่ สำหรับ ชั้นนี้ ไม่หมายจะ ให้นักเรียนรู้ แต่เพียง
คำกริยาวิเศษณ์ประกอบกริยาเท่านั้น.

ข้อที่ควรจำ

(ก) คำกริยาวิเศษณ์ คือ คำสำหรับ ประกอบ กริยา
ให้ได้ความที่ขึ้น.

(ข) คำคุณศัพท์กับ คำกริยาวิเศษณ์ต่างกัน คือ
คำคุณศัพท์ใช้สำหรับ ประกอบ นาม คำกริยา
วิเศษณ์ใช้สำหรับ ประกอบ กริยา.

แบบฝึกหัดที่ ๑๔

(ก) ให้นักเรียนชี้ คำกริยาวิเศษณ์ ในความต่อไปนี้.

๑. เก๊กเจ็บมาก	๒. เก๊ก นอนกรน
๓. สุนัขเห่าดัง	๔. ป้าอยู่ใกล้
๕. หญิงงอกเร็ว	๖. งูเลื้อยปราด
๗. คนนั้นมาบ่อย ๆ	๘. ม้าลากรถปรือ
๙. พายุพัดจัด	๑๐. ฝนตกหิม ๆ

(ข) ให้นักเรียนหา คำกริยาวิเศษณ์ มาเติมลงในที่ว่าง
ต่อไปนี้ให้ ได้ความ.

๑. ม้าวิ่ง _____	๒. เวียนเล่น _____
๓. น้ำไหล _____	๔. คนพูด _____
๕. ไฟทึบ _____	๖. ม้าเต็น _____
๗. เก้ากลาน _____	๘. ว่าวคว่ำ _____
๙. วิวเต็น _____	๑๐. กยร้อง _____

บทที่ ๗

แบบฝึกหัดใช้ถ้อยคำที่เรียนมาแล้ว

แบบฝึกหัดที่ ๑๕

ให้นักเรียนหาคำมาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้ให้มีความ
และให้บอกด้วยว่าคำที่เติมลง นั้นเป็นคำชนิดใด.

๑. ม้า _____ กินหญ้า	๒. เด็ก _____ พายเรือ
๓. _____ เด็ก ร้องไห้	๔. ควาย ขวิด _____
๕. หมา _____ เก๊ก	๖. _____ ตีลูก
๗. แมว กินปลา _____	๘. _____ ยิงปืน
๙. ถ้วยแก้ว _____	๑๐. ลูกเสือ เต้น _____

แบบฝึกหัดที่ ๑๖

ให้นักเรียนหาคำกริยาวิเศษณ์ในความต่อไปนี้

๑. เรือไฟ แล่นเร็ว	๒. เรือใบ แล่นช้า
๓. ปลา นุด _____	๔. ช้าง วิ่ง _____
๕. นายแดง พูกมาก	๖. งู รัติกบแน่น
๗. ตาแก่นั่ง _____	๘. เด็ก ยืนตรง
๙. นักเล้กบินต่ำ	๑๐. คนที่สุนัข บ่อย

แบบฝึกหัดที่ ๑๗

ให้นักเรียนบอก ว่าคำที่ขีดเส้นข้างใต้ ไว้ ในความต่อไปนี้
เป็นคำชนิดใด.

๑. <u>นก</u> <u>ยาง</u> <u>เดิน</u> <u>กร่อง</u> ๆ	๒. <u>สิง</u> <u>เผือก</u> <u>วิ่ง</u> <u>เหยา</u> ๆ
๓. <u>เสือก</u> <u>ตุ</u> <u>คำ</u> <u>ราม</u>	๔. <u>พ่อ</u> <u>ท</u> <u>ลก</u>
๕. <u>เรือ</u> <u>ไฟ</u> <u>แล่น</u> <u>เร็ว</u>	๖. <u>ไฟ</u> <u>ไหม้</u> <u>บ้าน</u>
๗. <u>เด็ก</u> <u>คน</u> <u>นั้น</u> <u>ซน</u> <u>จริง</u>	๘. <u>ครู</u> <u>ที่</u> <u>ศิษย์</u> <u>ซน</u>
๙. <u>เขา</u> <u>พูด</u> <u>ที่</u>	๑๐. <u>ฉัน</u> <u>รัก</u> <u>คน</u> <u>ที่</u>

แบบฝึกหัดที่ ๑๘

ให้นักเรียนบอก ว่าคำที่ขีดเส้นข้างใต้ ในข้อความต่อไปนี้
เป็นคำชนิดใด

๑. <u>ทาส</u> <u>ง</u> <u>นอน</u> <u>กรน</u>	๒. <u>ตา</u> <u>ไป</u> <u>เฝ้า</u> <u>ข</u> <u>ชะ</u> <u>วา</u> <u>ที่</u>
๓. <u>กระ</u> <u>ถ่าย</u> <u>ที่</u> <u>ต</u> <u>แล้ว</u>	๔. <u>ยาย</u> <u>แก้ว</u> <u>ที่</u> <u>กลอง</u>
๕. <u>เด็ก</u> <u>กิน</u> <u>ถั่ว</u> <u>ลิสง</u> <u>ขั่ว</u>	๖. <u>ชาว</u> <u>นา</u> <u>มี</u> <u>วัว</u> <u>สี</u> <u>ดำ</u>
๗. <u>พราน</u> <u>ยิง</u> <u>เสือก</u> <u>ตาย</u>	๘. <u>วัว</u> <u>สี</u> <u>ดำ</u> <u>ก็</u> <u>แท้ง</u> ๆ

(ทำตารางตามแบบฝึกหัด ที่ ๑๓ บทที่ ๕)

บทที่ ๘ ประโยคสามัญ

๑. ประโยคสามัญคืออะไร? ผู้สอนเขียนข้อความ
เหล่านี้บน กระดานดำให้นักเรียนอ่าน แล้วถามให้
นักเรียนตอบตามตัวอย่างข้างล่างนี้.

ก.

๑. ควายเดิน

ถาม อะไรเดิน?

ตอบ ควาย

ถาม ควายทำอะไร?

ตอบ เดิน

(ได้ความ)

๒. คน กิน ข้าว

ถาม ใครกินข้าว?

ตอบ คน

ถาม คนทำอะไร?

ข.

๑. เดินไป

ถาม อะไรเดิน?

ตอบ ไม่ทราบ

(ไม่ได้ความ)

๒. คน กิน

ถาม คนทำอะไร?

ตอบ กิน

ถาม คนกินอะไร?

ตอบ กิน
ถาม คนกินอะไร?
ตอบ ข้าว
 (ได้ความ)

ตอบ ไม่ทราบ
 (ไม่ได้ความ)

ถาม “ข้อความในข้อ (ก) ได้ความว่าอย่างไร?”
(ได้ความว่า ควายเดิน คนกินข้าว) ถาม “ข้อความ
ในข้อ (ข) ได้ความว่าอย่างไร?” (ไม่ได้ความ) ถาม
“ข้อความในข้อ (ก) กับ ข้อ (ข) ต่างกันอย่างไร?”
(ข้อ (ก) ได้ความ ข้อ (ข) ไม่ได้ความ) ผู้สอน
บอกว่า ถ้อยคำที่เรียงกันได้ความเรียกว่าประโยค ที่ไม่ได้
ความไม่เรียกว่าประโยค เช่น :-

เสือนอน แมวกินปลา เหล่านี้เป็นประโยค

กระต่ายขาว ลมว่าว เหล่านี้ไม่เป็นประโยค

ข้อที่ควรจำ

ประโยค คือ ถ้อยคำที่เรียงกัน ได้ความว่าสิ่งไหน
ทำอะไร.

แบบฝึกหัดที่ ๑๘

(ก) ให้นักเรียนชี้ข้อความต่อไปนี้ว่า ไหนเป็น
ประโยค และไหนไม่เป็นประโยค

๑. นกบิน	๒. เด็ก ๑๐ คน
๓. สบายดี	๔. น้ำไหล
๕. กินสอหัก	๖. ไฟดับ
๗. ห่มผ้า	๘. หนาวลม
๙. มาหรือ ?	๑๐. ผ้าขาว

(ข) ให้นักเรียนแต่งประโยคมา ๑๐ ประโยค อย่าใช้
นาม หรือ กริยาซ้ำกัน

บทที่ ๙ ประโยคสามัญ (ต่อ)

๑. ประโยค ๒ ภาคคืออะไร ? ผู้สอนเขียน
ประโยคว่า ‘เด็กหกหลัม’ ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถาม
“ข้อความนี้เป็นประโยคหรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?” (เป็น
ประโยค เพราะได้ความ) ถาม “คำว่า ‘เด็ก’ เป็นคำ

อะไร?" (คำถาม) ถาม "คำว่า 'หกล้ม' เป็นคำ
 อะไร?" (คำกริยา) ถาม "อะไรเป็นผู้ทำของกริยา
 หกล้ม?" (เด็ก) ผู้สอนบอกให้ว่าผู้ทำของประโยค
 เรียกว่า ประธาน ขากวของผู้ทำเรียกว่า กริยา ถาม
 "ในประโยคนี้อะไรเป็นประธาน?" (เด็ก) ถาม "ใน
 ประโยคนี้อะไรเป็นกริยา?" (หกล้ม) ถาม "ประโยค
 นี้มีที่ ส่วน หรือที่ ภาค ? (๒ ภาค) ถาม "ภาคอะไรบ้าง?"
 (ภาคประธาน และภาคกริยา)

ผู้สอนเขียนประโยคว่า เชือกขาด, กระดาดปลิว ขึ้น
 บนกระดานดำ แล้วถามให้นักเรียนคอยในทำนองเดียวกัน
 เมื่อเห็นว่านักเรียนเข้าใจแล้วก็แล้ว ให้ช่วยกันบอกคำจำกัดความ
 แล้วผู้สอนเขียนขึ้นบนกระดานดำดังนี้ ประโยค ๒ ภาค คือ
ประโยคที่มีประธานภาค ๑ กับกริยาภาค ๑ ก็ได้ความ เช่น—

ดินสอหัก คำว่า ดินสอ เป็นภาคประธาน หัก
 เป็นภาคกริยา ทั้งนี้เป็นต้น.

หมายเหตุ ผู้สอนเขียนคำว่า ประธาน ขึ้นบน
 กระดานดำ และบอกว่ามีความหมายตรงกับคำว่า ผู้ทำ

ข้อที่ควรจำ

ประโยค ๒ ภาค คือประโยคที่มีประธานภาค ๑
กับกริยาภาค ๑ ก็ได้ความ

แบบฝึกหัดที่ ๒๐

ให้นักเรียน แยกประโยคต่อไปนี้ ออกเป็นภาค ๆ คือ
ภาคประธาน และภาค กริยา.

๑. กระต่ายวิ่ง	๒. ลิง กระโน
๓. กระต่าย ขาด	๔. ฝน ตก
๕. คน หก กระเมน	๖. เด็ก หญิง สวาท ร้องไห้
๗. เรือ ไฟ แล่น	๘. ต้น ไม้ โค่น
๙. เกา ไม้ หัก	๑๐. ทู เรือ น หล่น

—————:O*O:—————

บทที่ ๑๐ ประโยคสามัญ (ต่อ)

๑. ประโยค ๓ ภาค คืออะไร ? ผู้สอนเขียน
ประโยค ขึ้น ขนบน กระทาน คำ แล้ว ถาม ให้นักเรียน คอย ตั้ง
ต่อไปนี้

ก. ประโยคว่า	ข. ประโยคว่า
แมว เดิน	แมว กิน ปลา
ถาม อะไรเดิน ?	ถาม อะไรกินปลา ?
ตอบ แมว	ตอบ แมว
ถาม แมวทำอะไร ?	ถาม แมวทำอะไร ?
ตอบ เดิน	ตอบ กิน
ถาม แมวเดินอะไร ?	ถาม แมวกินอะไร ?
ตอบ ไม่ทราบ	ตอบ ปลา
ถาม ประโยคว่า 'แมวเดิน' ได้รับความหรือไม่ ?	ถาม ประโยคว่า 'แมวกิน' ได้รับความหรือไม่ ?
ตอบ ได้รับความ	ตอบ ไม่ได้รับความ

ผู้สอนชี้ให้นักเรียนเห็นว่า ประโยคทั้ง ๒ นั้นต่างกันคือ ประโยค (ก) กล่าวแต่เพียงว่า 'แมวเดิน' ก็ได้ความ ส่วน ประโยค (ข) นั้น กล่าวแต่เพียงว่า 'แมวกิน' ยังไม่ได้รับความ

- ถาม "ในประโยค (ก) แมวเป็นอะไรของประโยค ?"
 (ประธาน) ถาม "คำว่าเดิน เป็นอะไรของประโยค ?"
 (กริยา) ถาม "ในประโยค (ข) แมวเป็นอะไรของ

ประโยค?” (ประธาน) ถาม “คำว่า กิน เป็นอะไรของประธาน?” (กริยา)

ผู้สอนชี้ให้นักเรียนเห็นว่า คำว่า ‘แมว’ ในประโยคทั้ง ๒ นั้นเป็นประธานด้วยกัน และคำว่า กินและเคิน ก็เป็นกริยาด้วยกัน แต่ประโยค (ข) ถ้าจะกล่าวแต่เพียง ‘แมวกิน’ เท่านั้นไม่ได้ความ ต้องมีคำว่า ‘ปลา’ มารับอีก เกือบให้นักเรียนสังเกตส่วนที่ต่าง กันนี้ให้ดี.

ถาม “คำว่า ‘ปลา’ เป็นคำอะไร?” (คำนาม)

ถาม “อะไรที่ถูกแมวกิน?” (ปลา) ถาม “ผู้ทำของกริยาเรียกว่าอะไร?” (เรียกว่าผู้ทำ หรือประธาน) ถาม “ผู้ถูกกระทำของกริยาเรียกว่าอะไร?” (ผู้ถูก) ผู้สอนบอกให้ว่า หรือเรียกว่า กรรม ถาม “ประโยคนี้นี้มีกี่ส่วน?”

(๓ ส่วน) ถาม “ส่วนไหนบ้าง?” (ประธาน กริยา และกรรม) ถาม “ประโยคที่มีแต่ส่วนประธานและกริยา

เรียกว่าประโยคอะไร?” (ประโยค ๒ ภาค) ถาม “ประโยคที่มีทั้ง ส่วนประธานกริยา และ กรรม เรียกว่าประโยคอะไร?”

(ประโยค ๓ ภาค)

ผู้สอนเขียนประโยคว่า หนูกัดผ้า นักเรียนอ่านหนังสือ
ขึ้นบนกระดานดำ แล้วถามให้นักเรียนตอบในทำนองเดียวกัน
เมื่อเห็นว่านักเรียนเข้าใจดีแล้ว ให้ช่วยกันบอก คำจำกัดความ
แล้วครูเขียนขึ้นบนกระดานดำ

ข้อที่ควรจำ

- (ก) ประโยค ๓ ภาค คือประโยคที่มีประธาน
ภาค ๑ กริยาภาค ๑ และกรรมอีกภาค ๑
จึงจะได้ความ
- (ข) ประโยค ๒ ภาคกับประโยค ๓ ภาค ต่างกัน
คือ ประโยค ๒ ภาค มีแต่ประธานภาค ๑ กับ
กริยาภาค ๑ ก็ได้ความ ส่วนประโยค ๓ ภาค
ต้องมีประธานภาค ๑ กริยาภาค ๑ และ
กรรมอีกภาค ๑ จึงจะได้ความ

หมายเหตุ ผู้สอนเขียนคำว่า กรรม ขึ้นบนกระดานดำ
และบอก ว่ามีความหมายตรงกับคำว่า ผู้ถูก

แบบฝึกหัดที่ ๒๑

ให้นักเรียนแยกประโยคต่อไปนี้ ออกเป็นภาคๆ คือ ภาค
ประธาน ภาคกริยา และ ภาคกรรม.

๑. ฝรั่ง ยิงนก	๒. นก กระสา จิก ปลา
๓. เสือ มียืน เขียน หนังสือ	๔. ชาวนา ปลูก ข้าว
๕. ลาว ต่อ เรือ	๖. เด็ก จับ ปลา
๗. ทหาร ชี มา	๘. คน ชัก วัว
๙. บ้าง ทราน	๑๐. นักเรียน เหล่า คิน ล้อ

๗
บทที่ ๑๑ อกรรมและ ลกรรมกริยา

๑. ทวน ความรู้ เติม ผู้สอน เขียน ประโยค เหล่านี้
ขึ้นบน กระดาน คำ แล้วให้นักเรียน ชี้ คำ กริยา

คน นอน

เด็ก ทบ หิน

ควาย ชน เค้ก

เรือ ลม

เด็กหญิง

แม่รักลูก

ชาวสวนปลูกผัก

สุนัขหมอบ

๒. อกรรมและสกรรมกริยา ต่อไปผู้สอนเขียน
ประโยคทั้ง สอง ^{๕๕}นี้ขึ้นบนกระดานดำ—

(ก) คนนอน

(ข) คนกินข้าว

ถาม “ประโยค (ก) เป็นประโยคกี่ภาค?” (๒ ภาค)

ถาม “ภาคไหนบ้าง?” (ภาคประธานและภาคกริยา) ถาม

“อะไรเป็นภาคประธานและภาคกริยา?” (คนเป็นภาคประธาน
นอนเป็นภาคกริยา) ถาม “ประโยค (ข) เป็นประโยค

กี่ภาค?” (๓ ภาค) ถาม “ภาคไหนบ้าง?” (ภาคประธาน

ภาคกริยา และภาคกรรม) ถาม “อะไรเป็นภาคประธาน

ภาคกริยา และภาคกรรม?” (คนเป็นภาคประธาน กินเป็น

ภาคกริยา ข้าวเป็นภาคกรรม) ถาม “ประโยคว่า ‘คนนอน’

ได้ความหรือยัง?” (ได้ความ) ถาม “ประโยคว่า ‘คนกิน

ข้าว’ ได้ความหรือยัง?” (ได้ความ) ถาม “ประโยคว่า

‘คนนอน’ ถ้าเติมคำว่า ‘ข้าว’ ลงได้ความหรือไม่?” (ไม่ได้

ความ) ถาม “ประโยคว่า ‘คนกินข้าว’ ถ้าตัดคำว่า ‘ข้าว’

ออกเสียได้ ความหรือไม่?” (ไม่ได้ความ) ถาม “กริยา
 ในประโยคทั้ง ๒ นี้ต่างกันอย่างไร?” (กริยาหนึ่งต้องมีกรรม
 อีกกริยาหนึ่งไม่ต้องมีกรรม) ถาม “กริยาที่ไม่ต้องมีกรรม
 ใช้ในประโยคอย่างไร?” (ใช้ในประโยค ๒ ภาค) ถาม
 “กริยาที่ต้องมีกรรมใช้ในประโยคอย่างไร?” (ใช้ใน
 ประโยค ๓ ภาค)

ผู้สอนเขียนประโยคว่า นกบิน ควายนมอบ พรานยิงกา
 ชนชน กระทานตำ แล้วถามให้นักเรียน คอยในทำนองเดียวกัน
 เมื่อเห็นว่านักเรียนเข้าใจแล้ว ผู้สอนบอกให้ว่า คำกริยา
ที่ไม่ต้องมีกรรม เรียกว่า อกรรมกริยา กริยาที่ต้องมีกรรม
เรียกว่า สกรรมกริยา เช่น :-

นกบิน คำว่า บิน เป็น อกรรมกริยา
 นกจิกหนอน คำว่า จิก เป็น สกรรมกริยา

ข้อที่ควรจำ

อกรรมกริยาและสกรรมกริยาต่างกัน คือ อกรรม
 กริยา เป็นกริยาที่ไม่ต้องมีกรรมมารับ ส่วน

สกรรม กริยาเป็น กริยาที่ ต้อง มี กรรม มารับ.

หมายเหตุ คำว่า อกรรม และ สกรรมกริยาเป็น คำ
ในภาษามคธ อ แปลว่าไม่มี ส แปลว่ามี ดังนั้น
คำว่า อกรรมกริยา จึงแปลได้ว่า กริยาที่ไม่ต้องมีกรรม
สกรรมกริยา แปลได้ว่า กริยาที่ต้องมีกรรม

แบบฝึกหัดที่ ๒๒

จงตรวจดู กริยาในประโยคต่อไปนี้ว่า ไหนเป็นอกรรม
กริยา และไหนเป็นสกรรม กริยา

๑. แม่ครัวหุงข้าว	๒. เจ้าบ้านนอน
๓. ลุงสังคายน้ำ	๔. คาผ้าพัน
๕. ทหารถอน	๖. เกษียณคนคม
๗. ลมพัดแรง	๘. จิ้งหรีดร้อง
๙. รถไฟแล่น	๑๐. หัวหมูงอก

แบบฝึกหัดระคน

แบบฝึกหัดที่ ๑

ให้นักเรียนหาคำนามหรือคำกริยามาเติมลงในที่ว่างให้มีความ

๑. ยาย _____ หลาน	๒. _____ หัวตะกร้า
๓. คนเฒ่า _____	๔. เส้มน _____ หนึ่งสี่
๕. หญิงสาว _____ ดอกไม้	๖. คน _____ ขอ
๗. คนไข้ _____ ชาม	๘. คิษย์ _____ ครู
๙. แม่ _____ ลูก	๑๐. _____ สอนคิษย์

แบบฝึกหัดที่ ๒

ให้นักเรียนหาคำคุณศัพท์มาประกอบคำนามทุกคำในประโยคต่อไปนี้ให้มีความ

๑. ยายเลียง หลาน	๒. คนจับไก่
๓. เด็กชนอิฐ	๔. ครูที่คิษย์
๕. นกคายหญ้า	๖. ม้าวิ่ง

๗. ลิง ขึ้น ต้นไม้

๘. หญิง ชัก ผ้า

๙. ไม่ บรรเทา หัก

๑๐. เก้าอี้ ล้ม

แบบฝึกหัดที่ ๓

ให้นักเรียนแต่งประโยคใช้คำเหล่านี้ ให้เป็นคุณศัพท์
ประโยคหนึ่ง กริยาวิเศษณ์ ประโยคหนึ่ง

ที่	ช้า	น้อย	มาก	สูง
หนัก	ยาว	ดำ	กล้ำ	ถูก

แบบฝึกหัดที่ ๔

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้เป็นประโยค

๑. เด็ก นั้น เรียนหนังสือ อยู่ โรงเรียนไหน ? ตอบ
๒. เด็ก นั้น อยู่ กับใคร ? ตอบ
๓. เด็ก นั้น วัย น้า เป็นหรือไม่ ? ตอบ
๔. ห้องเรียน นี้ มี หน้าต่าง กี่ หน้าต่าง ? ตอบ
๕. ควร อาศัย อยู่ ขนทาง ที่ใดไหน ? ตอบ
๖. ม้า มี ขา กี่ ขา ? ตอบ

๗. สัปดาห์หนึ่งมีกี่วัน ? ตอบ
๘. ม้าวิ่งอย่างไร ? ตอบ
๙. เค้าตลาดนอย่างไร ? ตอบ
๑๐. ชาวนาทำอะไร ? ตอบ

แบบฝึกหัดที่ ๕

ให้นักเรียนเรียงคำใน ความต่อไปนี้เสียใหม่ให้ถูก

๑. แจกไก่ขัน	๒. ควาย ขวิดตุ
๓. กำกั้นสอหัก	๔. วิ่ง ม้าเทศ
๕. มะม่วง หล่นลูก	๖. นก บินยาง
๗. ข้างกั้นคน	๘. หนังสือขาดเรียน
๙. หญิงอายสาว	๑๐. เป็ดร้อง ตัวผู้

แบบฝึกหัดที่ ๖

๑. จงแต่งประโยคที่มีคำกริยาวิเศษณ์	๕ ประโยค
๒. จงแต่งประโยค ๒ ภาคมา	๕ ประโยค
๓. จงแต่งประโยค ๓ ภาคมา	๕ ประโยค
๔. จงแต่งประโยคที่มีประธานเป็นชื่อสิ่งของมา	๕ ประโยค

๖. จง แต่ง ประโยคที่มี ประธานเป็นชื่อคนมา ๕ ประโยค

แบบฝึกหัดที่ ๗

ให้นักเรียนชี้ คำกริยาวิเศษณ์ในประโยคต่อไปนี้

๑. ไฟลุกโพล่ง	๒. คนฮั่นกินข้าว
๓. คนนอนร้าย	๔. คนร้ายวิ่งเร็ว
๕. กระดาษปลิวว่อน	๖. ทหารยิงปืนแม่นยำ
๗. ม้าเต้นน้อย	๘. เท้าคลานจุ่มจุ่ม
๙. ลมพัดกล้า	๑๐. คนกล้าไปก่อน

แบบฝึกหัดที่ ๘

ให้นักเรียนตีตารางตามตัวอย่างข้างล่างนี้ แล้วแยก
ประโยคต่อไปนี้ ออกเป็นภาค ๆ

๑. คนแก่เดิน	๒. ผ้าเช็ดหน้าขาด
๓. วัวหนีเสือ	๔. คนกินข้าว
๕. ควายหมอบนั่ง	๖. น้ำไหลเชี่ยว
๗. แม่อุ้มลูก	๘. ครูใหญ่สอนนักเรียน
๙. คนงานรับเงินเดือน	๑๐. ฝุ่นปลิวฟุ้ง

ตัวอย่าง

ประโยคว่า	ชนิดประโยค	ภาคประธาน	ภาคกริยา	ภาคกรรม
(ก) ลมพัดจัก	๒ ภาค	ลม	พัด จัก	—
(ข) กาคาย ก้อนเนื้อ	๓ ภาค	กา	คาย	ก้อนเนื้อ

แบบฝึกหัดที่ ๙

คำที่ขีดเส้นข้างใต้ไว้ในประโยคต่อไปนี้ เป็น คำชนิดใด

๑. (ก) เด็กหญิงถือพัด (ข) ลมพัด จัก
๒. (ก) คนนั้นขโมยหนังสือ (ข) ขโมยลักเรือ
๓. (ก) ปลิงเกาะขา (ข) เรือแล่นใกล้เกาะ
๔. (ก) ไม้ขึ้นเมื่อใกล้รุ่ง (ข) เด็กถือ ขัน
๕. (ก) นายตีไปเที่ยว (ข) คนชั่วตีคนดี

แบบฝึกหัดที่ ๑๐

ให้นักเรียนอธิบายและให้ตัวอย่าง ประกอบด้วย อย่างน้อย

๔ ประโยค.

๑. คำนาม คืออะไร ?
๒. คำกริยา คืออะไร ?
๓. คำคุณศัพท์ คืออะไร ?
๔. คำกริยาวิเศษณ์ คืออะไร ?
๕. ประโยค คืออะไร ?
๖. ประธานของประโยค คืออะไร ?
๗. กรรมของประโยค คืออะไร ?
๘. ประโยค ๒ ภาค คืออะไร ?
๙. ประโยค ๒ ภาค กับ ประโยค ๓ ภาค ต่างกันอย่างไร ?
๑๐. คำคุณศัพท์ กับ คำกริยาวิเศษณ์ ต่างกันอย่างไร ?

แบบฝึกหัดที่ ๑๑

ให้นักเรียนหาคำมาเติมลงในที่ว่างต่อไปนี้ให้มีความ
และบอกด้วยว่า คำที่เติมลงไปนั้นเป็นคำชนิดใด

๑. ฝน ตก.....

๒. ลอย

๓. เรือ นีว ๕. เป็ด เค้น
 ๕. รถ เต็ก ๖. ถ้วย ตก
 ๗. แมว กระโถก ๘. ร้อง เพราะ
 ๙. เต็ก เค้น ๑๐. ส้ม หวาน นก

แบบฝึกหัดที่ ๑๒

จงใช้คำต่อไปนี้ แต่งเป็นประโยค คำละ ประโยค ^๕เมื่อ
 แต่งแล้ว บอกด้วยว่า คำนั้น เป็น คำชนิดใด.

ด้าย	ชุด	^๕ เลื่อย	คี	มาก
ยาว	แข็ง	ช้า	เร็ว	ผิด
นิ่ว	เขา	ชิว	โต	ๆ

แบบฝึกหัดที่ ๑๓

๑. จงแต่งประโยคที่มีกรรมกริยา และ สกรรมกริยา
 มาอย่างละ ๕ ประโยค

๒. จงแต่งประโยคที่มี ประธานเป็น ชื่อ คน มา ๕ ประโยค
 ๓. จงแต่งประโยคที่มี ประธานเป็น ชื่อ สัตว์ มา ๕ ประโยค
 ๔. จงแต่งประโยคที่มี กรรมเป็น ชื่อ สัตว์ มา ๕ ประโยค

๕. จงแต่งประโยคที่มีกรรมเป็นชื่อสิ่งของมา ๕ ประโยค

แบบฝึกหัดที่ ๑๔

จงตรวจดูคำกริยาในประโยคต่อไปนี้ว่า ไหนเป็นอกรรมกริยา และไหนเป็นสกรรมกริยา และถ้าเป็นสกรรมกริยา ก็ให้หากรรมมาเติมให้ ได้ความบริบูรณ์

๑. ชายกัด

๒. ต้นไม้ล้ม

๓. แมวชน

๔. แมวจับ

๕. ไก่ขัน

๖. น้ำเดือด

๗. หญิงซื้อ

๘. หญิงอก

๙. มดไต่

๑๐. ผึ้งบิน

แบบฝึกหัดที่ ๑๕

ให้นักเรียนบอกว่คำที่ขีดเส้นข้างใต้ไว้ ในประโยคต่อไปนี้ เป็นคำชนิดใด

๑. คน ง่อย เติบ ไม่ ใ้

๒. เด็ก เล็ก หกล้ม

๓. เรือ ไบ แล่น ข้ำ

๔. คน ขอดทาน เติบ โชเซ

๕. นก ทัว นิน บิน ลง

๖. จระเข้ หนูน เรือ ล้ม

๗. หมา บ้า กัด เด็ก ชน

๘. นายที่ ชี้ ม้า เทศ

(ทำตารางตามแบบ ผก หักที่ ๑๓ บทที่ ๕)

แบบฝึกหัดที่ ๑๖

ให้นักเรียนแต่งประโยคใช้ คำกริยาต่อไปนี้ คำละประโยค
อย่าใช้ ประธาน หรือ กรรม ซ้ำ กัน.

ตี	ต้อย	รัก	เกลียด
✓ บอก	✓ เปิด	✓ ถาม	กิน
เล่น	✓ เลื่อน	✓ บง	ทอด
หึง	✓ ต้ม	✓ จิก	✓ รัก
✓ รัก	เกาะ	เกาะ	ลัก

แบบฝึกหัดที่ ๑๗

ประโยคต่อไปนี้ ถ้าผิดตรงไหนให้แก้หรือเติมลงเสียให้ถูก.

๑. หมา คน ไล่
๒. คน ข้าว
๓. ทำ นก วิ่ง
๔. ม้า หญา
๕. ก. คอ ต. คร ศิษย์
๖. ม้า กิน
๗. ม้า คำ เร็ว วิ่ง
๘. เกาะ ปลิง ควาย
๙. ต้นไม้ ไค่น ผุ
๑๐. นก ทำ เล็ก ใหญ่ วิ่ง

